

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

Publicatieverslag 2017

	Blz.
1. Personalia	1
2. Verslag van het bestuur	2
3. Balans	13
4. Staat van baten en lasten	14
6. Overige gegevens	
1. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	
7. Bijlage	
1. Prestatieverantwoording 2017	

1. PERSONALIA

Stichting Nederlands Uitvaartmuseum
Kruislaan 124
1097 GA Amsterdam

Bestuur per 31 december 2017

Voorzitter
de heer drs. E. Doeve

Secretaris
de heer drs. A.J.A. Wiechmann

Penningmeester
de heer N.W. de Boer

Overige bestuursleden
mevrouw L.E. Damhuis (tot 26 september 2017)

mevrouw A. Vink

Adviseurs

de heer D.J. Francissen

Directeur

de heer drs. G. Sluiter

Conservator

mevrouw drs. B. Bakels (tot 01 juli 2017)

Hoofd Interne Zaken

Mevrouw Y. van de Pol (tot 01 april 2017)
Mevrouw B. Tol (vanaf 15 maart 2017)

Accountant

CROP registeraccountants
Nieuwegein

2. VERSLAG VAN HET BESTUUR

Doelstelling en missie

De doelstelling van de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum is vastgelegd in de statuten: 'De stichting heeft ten doel mensen aan te zetten tot reflectie op dood, sterfelijkheid en rouw, en mensen te informeren over geschiedenis, heden en toekomst van uitvaartculturen, en dit zowel binnen als buiten het geëxploiteerde museum.'

De stichting tracht dit doel onder meer te verwezenlijken door:

- het exploiteren van een museum;
- het verwerven, beheren en presenteren van een collectie in eigendom of bruikleen;
- het organiseren van tijdelijke tentoonstellingen;
- het organiseren van activiteiten;
- het verspreiden van kennis en inspiratie op andere geoorloofde manieren, onder meer door middel van het exploiteren van een kenniscentrum;
- het samenwerken met andere organisaties, zowel lokaal, nationaal als internationaal en van uiteenlopende aard, die een bijdrage zouden kunnen leveren aan de verwezenlijking van het doel van de stichting; en
- alle andere geoorloofde middelen.
-

Museum Tot Zover is dé (onafhankelijke) autoriteit op het gebied van onze omgang met de dood en maakt daarover museale en educatieve producties van hoge kwaliteit. Deze producties zijn kunstzinnig, informerend en/of prikkelend. Sensatiezucht wordt daarbij vermeden. Tot Zover treedt de dood helder en open tegemoet, schuwt pijnlijke onderwerpen niet en neemt stevige standpunten in als dat nodig is. Het museum heeft een spilfunctie en verbindt creatieven en publiek, experts en amateurs, wetenschap en praktijk.

Doelrealisatie

Bezoek

Publiek in en buiten museum

Het totaal aantal bezoekers van het museum in 2017 was 3.670. Er zijn 1.380 bezoekers binnengekomen via reguliere entree, 1.473 bezoekers via de Museumkaart en 267 bezoekers via de I Amsterdam City Card. In 2017 zijn er meer bezoekers binnengekomen via de I Amsterdam City Card dan in 2016, toen 143 bezoekers op deze wijze binnenkwamen. 354 bezoekers namen deel aan een rondleiding, waaronder 174 scholieren. Daarnaast bezochten 702 mensen één van de events in het museum (Museumnacht, opening *Epecially For You*, opening *Hier besta ik, Een leven mogelijk*, East Side Art For Breakfast, opening *Visiting Hours*). Tot Zover organiseert ook events buiten het museum. In 2017 bezochten 849 bezoekers dergelijke events. Het totaal aantal bezoekers komt daarmee op 4.519.

Het totaal aantal bezoekers van het museum zelf ligt lager dan in 2016 en ook lager dan de verwachte 4.155 (de bezoekers aan activiteiten tellen we hier niet mee). Een verklaring hiervoor kan gevonden worden in het minder grote succes van tentoonstellingen. De exposities *Epecially For You* en *Hier besta ik* trokken minder bezoekers dan gedacht.

Website

De nieuwe website ging in juni 2017 online. Deze dient als een 'museum without walls'. Op de website komen bezoekers onder andere in aanmerking met online exposities en er is veel informatie over de collectie te vinden. Mede door het gebruik van Google Ads (advertenties) – gestart in september 2017 – is het aantal unieke bezoekers op de website enorm gestegen. In 2017 hebben 48.703 unieke bezoekers de website bezocht. Dat is een flinke stijging ten opzichte van 2016, toen 33.102 unieke

bezoekers de website bezochten. Het online bezoekersrecord is behaald in november 2017. Die maand bezochten 7.539 unieke bezoekers de website.

Activiteiten: tentoonstellingen (incl. randprogramma)

De tentoonstelling *Best of Class I – Dood & Architectuur* was te zien tot en met zondag 5 februari (Grote Zaal). *Best of Class I* toonde een aantal innovatieve architectonische concepten die een frisse blik werpen op onze omgang met de dood in ruimtelijke context. Pas afgestudeerde architecten en ontwerpers van verschillende opleidingen zochten grenzen op en plaatsten hospice, crematorium en begraafplaats midden in de samenleving. De finissage van *Best of Class I* was tevens de opening van *Visiting Hours* met foto's van Audrius Kriauciunas (Tuinzaal). Kriauciunas fotografeerde voor *Visiting Hours* aula's van uitvaartcentra, die met hulp van licht aangepast kunnen worden aan persoonlijke wensen. Tijdens de finissage/vernissage spraken Chris Scheen en Hans van der Meer.

Van 24 maart tot 21 september 2017 was de tentoonstelling *Epecially For You – De doodskist als lifestyleartikel* te zien. Een tentoonstelling over de kunst van doodskist-marketing en productfotografie, met als centrale vraag: hoe verkoop je het onverkoopbare? Deze tentoonstelling was gericht op millennials. De opening van deze tentoonstelling op 23 maart was speels. Zo konden bezoekers plaats nemen op een doodskist en zich laten fotograferen door Maurizio Matteucci (IT), voormalig directeur van kistfabriek Cofani Funebri en gepassioneerd fotograaf. De fotoshoot was geïnspireerd op de beroemde Pirelli-kalender.

Op 22 september opende de tentoonstelling *Hier besta ik – in eenzaamheid gestorven*. Deze tentoonstelling was tot 11 maart 2018 te zien. *Hier besta ik* was een poëzie- en fotogrietentoonstelling over de eenzame uitvaart. Rondom de tentoonstelling zijn meerdere activiteiten georganiseerd. TheaterOostblok programmeerde twee theatervoorstellingen rondom het thema eenzaamheid: *Walvisjong* en *Transit 2*. Op 1 oktober werd de eenzame nacht georganiseerd. Tijdens een rondvaart over de Amsterdamse grachten gingen deelnemers met elkaar in gesprek over

het thema eenzaamheid. Deze avond was georganiseerd in samenwerking met Junior Chamber International. In samenwerking met Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam werd op 19 november een verhalenmiddag georganiseerd. Tijdens deze middag droegen drie schrijvers een verhaal voor geïnspireerd op één van de foto's van Bianca Sistermans, fotograaf en tentoonstellingsmaker van *Hier besta ik*.

Overige activiteiten

Het hele jaar door zijn er verschillende activiteiten georganiseerd. Eén van de grootste evenementen van dit jaar vond plaats op 4 november: de Museumnacht. Tijdens deze avond konden bezoekers hun eigen bucketlist maken, een poëziewandeling (Grave Poetry Walk) over de begraafplaats maken en was de performance *Death Poems* van de Poetry Circle te zien. De meeste bezoekers waren *first time visitors* en tussen de 18 en 35 jaar. In totaal zijn er 278 bezoekers geweest. Ook de tentoonstelling *Hier besta ik* werd goed bezocht. Ook vulden 59 bezoekers de bucketlist in; deze werd direct opgehangen zodat anderen konden meelezen. Op 8 oktober was het museum onderdeel van de East Side Art For Breakfast-tour. Vijftien bezoekers kregen een gratis ontbijt in het café en konden aansluitend het museum bezoeken. De jaarlijkse Tot Zover Tafel vond plaats op 29 mei.

Het museum was ook op externe plekken goed zichtbaar. Zo sprak de directeur op verschillende events zoals een lezing bij Circle of Life (89 bezoekers) op 25 november tijdens de Dutch Design Week en tijdens De-ver-van-mijn sterfbed-show (50 bezoekers) op 15 november in debatcentrum Arminius in Rotterdam. Deze live talkshow werd door het museum samen met Arminius georganiseerd. Daarbij was het museum ook vertegenwoordigd op de Amsterdamse Uitvaartbeurs op 22 april. De Funeraire Academie-activiteiten in Valkenburg en Eindhoven waren uitverkocht en trokken resp. 40 en 400 deelnemers. Het congres in Eindhoven werd georganiseerd in samenwerking met Coöperatie DELA ter gelegenheid van het 80-jarig bestaan van deze uitvaartorganisatie. Voor stroomlijning van de deelnameregistratie is het museum in 2017 een samenwerking aangegaan met Global Ticketing. De directeur was adviseur voor de expositie *Urnen* in keramiekcentrum EKWC Sunday Morning te Oisterwijk (2 november 2017 - 4 februari 2018) en schreef een essay voor bijgaande publicatie.

Reflectie op de gerealiseerde activiteiten

We zijn tevreden over het aantal, de verscheidenheid en de inhoud van de activiteiten. Het bezoek aan de tentoonstellingen *Epecially For You* en *Hier Besta Ik* bleef helaas achter bij de verwachtingen: de eerste was mogelijk te *high brow* en werd niet door iedereen begrepen en op waarde geschat, al bereikten we wel een jonge doelgroep. *Hier Besta Ik* is inhoudelijk sterk. De pers schreef meer over het onderwerp en het bijbehorende boek dan over de tentoonstelling op zich; een les voor de toekomst. Het randprogramma van *Hier Besta Ik* en de overige activiteiten waren zeer succesvol. Er werd een divers publiek bereikt met een inhoudelijk en gevarieerd programma.

Stakeholders

In 2017 werd er samengewerkt met een grote verscheidenheid aan organisaties: Coöperatie DELA, EKWC/Sunday Morning, Theater Oostblok, Tilburg University, de Radboud Universiteit, Dutch Design Week, Poetry Circle en debatcentrum Arminius. Het VSB-fonds en het Prins Bernhard Cultuurfonds steunden *Hier Besta Ik*; de tentoonstellingsmakers werden betaald dankzij een bijdrage van het AFK. Aan website en educatie werd gewerkt dankzij steun van het Dr. C.J. Vaillantfonds.

Marketing & communicatie

Op 15 februari 2017 is de eerste marketing- & communicatiemedewerker in dienst getreden. Mede dankzij deze verandering zijn de eerste stappen gezet in verbetering van de zichtbaarheid van het museum, zowel on- als offline.

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

Communicatievisie

De dood en marketing is een spannende combinatie. Voor veel mensen is de dood iets engs. Door toegankelijk en soms zelfs speels te communiceren, wordt die enge drempel verlaagd. Ook wordt de maatschappelijke waarde van het museum vergroot in de communicatie, want ook al is de dood soms wat eng: geen leven zonder dood.

Strategie 2017

In 2017 lag de focus op het creëren van een goede marketingbasis. Zo is er gestart met adverteren via Google Ad Words en Facebook en zijn er samenwerkingen aangegaan met externe partijen zoals bijvoorbeeld de Museumvereniging en Mik in Oost om de online zichtbaarheid van het museum ook op externe plekken te vergroten.

Centercom Subsidie Fonds

Eén van de grootste successen van 2017 is het winnen van het Centercom Subsidie Fonds. Door het winnen van deze prijs worden er een jaar lang (nov. 2017-nov. 2018) 11.000 gratis A0-posters verspreid door Nederland. Normaliter kost de verspreiding hiervan € 50.000. Speciaal voor deze prijsvraag is de 'pluk-de-dagcampagne' ontworpen. Ons stripfiguurtje Kleine Hein draagt in vier verschillende settings dezelfde boodschap uit: omarm het leven, maar accepteer het einde. Op de website van het museum wordt de campagne verder toegelicht en ondersteund met een achtergrondverhaal. In Amsterdam wordt deze campagne ondersteund door het verspreiden van A2-posters via Flyerman. Deze campagne is een uitstekende en toegankelijke manier om de naamsbekendheid van het museum te vergroten en om mensen te laten nadenken over dood, sterfelijkheid en rouw, passend dus bij de doelstelling van het museum.

Welke acties zijn er onder andere ondernomen dit jaar?

- † Er zijn advertenties uitgezet voor Google en Facebook;
- † Flyers en posters zijn verspreid door Amsterdam;
- † Er is een nieuwe social media strategie ontworpen;
- † De 'Pluk-de-dagcampagne' is van start gegaan in Nederland;
- † De vernieuwde website is in juni 2017 gelanceerd;
- † De nieuwsbrief is vernieuwd;
- † Er zijn marketing- & communicatieactiviteiten uitgevoerd rondom de tentoonstellingen *Epecially For You* en *Hier besta ik*;
- † Het museum heeft zich ook bij een jongere doelgroep op de kaart gezet, mede dankzij de tentoonstelling *Epecially For You* en deelname aan de Museumnacht.

Erkenning uit de culturele sector

Collega's uit de culturele sector bewonderen onze communicatieaanpak. Zo kwamen er communicatiecollega's van de Oude Kerk op bezoek om tips in te winnen. Want hoe communiceer je over de dood? "Het is een moeilijk onderwerp, maar jullie weten het mooi te raken. Toegankelijk en creatief. Dat vinden we knap." aldus Emma van Wolferen, Marketing & Communicatie Oude Kerk.

Vrijkaartenbeleid

Donateurs, schenkers en bruikleengevers hebben gratis toegang tot het museum, maar daar wordt weinig gebruikt van gemaakt. Bij openingen en verschillende events mag men ook gratis naar binnen. Gasten die komen voor een afspraak met één van de medewerkers mogen ook zonder kosten naar binnen en op deze wijze verlenen we ook toegang aan relaties van De Nieuwe Ooster.

Tot Zover in de pers

De dood is een aantrekkelijk thema voor de pers. Ook dit jaar is het museum in veel media genoemd. Opvallend vergeleken met voorgaande jaren is dat er verscheidene artikelen zijn gepubliceerd in media die gericht zijn op millennials, zoals Vice en Boomerang. Dit komt mede door de tentoonstelling *Epecially For You* waar millennials een belangrijke doelgroep waren. De meeste media-aandacht is

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

gegenereerd door deze tentoonstelling, maar ook door de tentoonstelling *Hier besta ik* en de Museumnacht. Aron Eilander, projectleider Museumnacht, tipte onder andere op AT5 Museum Tot Zover als locatie om te bezoeken: "Bij Uitvaart Museum Tot Zover kan je een hele bijzondere avond beleven als je je durft open te stellen voor de dood. Hun programma is luchtig en leuk, maar ook mooi en intiem."

De volgende media hebben aandacht besteed aan Museum Tot Zover in 2017:

- *Radio & TV*: NOS Nieuwsuur, NOS Journaal, Radio 2 Spijkers met koppen, Radio 1 Langs de lijn, Radio 5 Thuis op 5, Radio 5 Wekker Wakker, AT5 Nieuws zaterdag 4 november, AT5 Zwoele Stad'.
- *Kranten & Magazines*: NRC (3x), Volkskrant (2x), Parool (4x), Parool Kunst, AD, Eeven ledenmagazine, personeelsblad Ministerie VWS, Vakblad Uitvaart, Brancheblad Uitvaartzorg (o.a. een maandelijkse column van de directeur).
- *Online*: Parool (4x), Volkskrant (2x), NRC (3x), AD, Metro, Vice, Boomerang, CJP, MarketingTribune, Marketingfuel, Uitvaartmedia, Uitvaart.nl, Uitvaartbranche.nl, Dutchnews, Medisch Contact, Blog Techgirl, Algemeen Belang, Het wonder van fotografie, Dutch Design Daily, Fotoexpositie.nl, Nursing.nl
- *Buitenland*: For the love of travel (Nieuw Zeeland), International Herald Tribune (Griekenland)

Communicatie met belanghebbenden

Museum Tot Zover heeft verschillende groepen belanghebbenden. De belangrijkste zijn de hoofdsponsors, sponsors, Gemeente Amsterdam, donateurs, ontvangers nieuwsbrief, vrijwilligers, pers/media en natuurlijk de bezoekers. Via de nieuwsbrief, website en social media wordt een groot deel van deze stakeholders bereikt. Afgelopen jaar is de nieuwsbrief vernieuwd en deze wordt vier keer per jaar uitgestuurd. Het museum is in 2017 twee keer genoemd in de nieuwsbrief van de Museumvereniging (650.000 abonnees), zodat de museumkaarthouders goed op de hoogte waren van het aanbod van het museum. In 2017 vond ook de Tot Zover Tafel plaats. Een exclusief jaarlijks evenement waar 24 sponsors, wetenschappers en creatieven elkaar ontmoeten. De wens voor 2018 is om de bedrijven die ons steunen meer op te zoeken op communicatiegebied. Zo is het bijvoorbeeld denkbaar om naar elkaar te verwijzen in nieuwsbrieven en andere communicatiemiddelen.

Website

Nieuwe website

Het museum zet in op een effectieve digitale koers met de livegang van de nieuwe website in juli 2017. Educatie en verdieping liggen ten grondslag aan het e-platform. Daarvoor is een samenwerking aangegaan met strategisch ontwerpbureau Fabrique, specialist in musea en erfgoed. De informatiebehoefte van de jongere e-generatie is leidend: de website is responsive, navigatie is intuïtief (niet meer dan drie kliks) en door implementatie van de sharing buttons is de stimulans tot interactie met een bredere online-community optimaal. Onder het kopje 'ontdek de dood' vind je een levend archief van huidige en voorbije exposities, de top-13 van collectie-items en extra themaverhalen die nog niet eerder in het museum aan bod kwamen. Daarmee is de site een museum-without-walls. Belangrijke feature is de scriptiedatabase, een faciliteit voor het online ter beschikking stellen van relevante afstudeerscripties. Het is de enige plek online waar bachelor- en masterscripties rondom aan de dood gerelateerde thematiek uit het Nederlandse taalgebied gebundeld zijn. Een belangrijke bron voor studenten en middelbare scholieren die een profielwerkstuk willen schrijven.

Reacties:

"Wat mooi om over dit onderwerp een museumwebsite te hebben en zo kennisoverdracht te kunnen stimuleren. Helemaal fijn om te horen dat mijn scriptie hieraan is toegevoegd."

Ankie de Boij – Verdriet (BA-scriptie Pabo)

“Wat een goed initiatief dat dit in kaart wordt gebracht. Ik voel me zeer vereerd dat mijn scriptie op de website staat!”

Renske Visser – Remembering through objects (MA-scriptie Medical Anthropology)

Opvallend aan totzover.nl is de inspirerende homepage met aantrekkelijke visuals. Het weerspiegelt in een oogopslag de diversiteit van de collectie en de maatschappelijke thema's waarmee het museum zich onderscheidt. Bij de lancering is alleen de meest belangrijke en recente informatie gepubliceerd. De primaire doorontwikkeling van de website zal zeker tot zomer 2018 in beslag nemen.

Mede door het gebruik van Google advertenties – gestart in september 2017 - is het aantal bezoekers op de website gestegen. In 2017 hebben 48.703 unieke bezoekers de website bezocht. Dat is een flinke stijging ten opzichte van 2016 (33.102 unieke bezoekers) en meer dan de verwachte 45.000. Het online bezoekersrecord is behaald in november 2017. Die maand bezochten 7.539 unieke bezoekers de website. De scriptiedatabase was één van de meest bezochte webpagina's.

Facebook

Facebook is een belangrijk instrument. De content van de berichten is in 2017 sterk verbeterd en er wordt nu ook geadverteerd op Facebook. Dit gebeurt gericht op doelgroepen en met verschillende doelstellingen zoals bijvoorbeeld het vergroten van bereik en verkeer. Het aantal volgers is flink gestegen van 1.038 naar 1.854.

Kenniscentrum en educatie

Museum Tot Zover ziet educatie en kennisverspreiding als speerpunt van het museumbeleid. Omgang met de dood is tenslotte een thema dat vragen oproept en aanzet tot nieuwsgierigheid, verdieping en reflectie. Daarbij heeft het museum een publieke voorlichtingsfunctie wat betreft duiding van ontwikkelingen in de uitvaartcultuur. In het museum leren bezoekers en schoolgroepen op formele en informele wijze dat we voortdurend anders denken over het levenseinde en de wijze van afscheid vieren. Voor de jongste bezoekersdoelgroep (4-8 jaar) is eind 2017 een nieuwe Kleine Hein zoek- en kleurplaat ontwikkeld. Maar het museum ontplooit ook educatieve activiteiten buiten de museummuren. We doen dit via verschillende wegen: scholen bedienen met educatieve pakketten, een e-kennisplatform met achtergrondinformatie en een online scriptiebank en de organisatie van kennisbijeenkomsten in het land middels projectleiding en penvoerderschap van Funeraire Academie.

Lespakket Doodgewoon in de klas

Een grotere bewustwording en acceptatie van de dood begint met de jongste generaties. Omdat de reikwijdte van fysiek museumbezoek door (basis)scholieren van nature begrensd is, brengt Museum Tot Zover haar educatieve boodschap ook naar de klas toe. In 2017 is daarmee begonnen met de lancering van het lespakket Doodgewoon in de klas. Dit is een digitale lesomgeving voor groep 7 en 8 van het basisonderwijs. Het doel van het lesmateriaal is om de dood uit de taboesfeer te halen en leerkrachten concrete handvatten te geven om met het onderwerp in hun klas aan de slag te gaan. Op dit moment ontbreken lessen over dood in het curriculum en daar willen we wat aan doen. De lesomgeving wordt kosteloos ter beschikking gesteld zodat er geen financiële drempel is tot gebruik. Het is ontwikkeld door de museumprojectleider Educatie i.s.m. Podium, bureau voor Educatieve Communicatie. De combinatie van ICT en leren maakt de lesmethode zowel toegankelijk als toekomstbestendig en makkelijke aan te passen.

Na pilotlessen op verschillende basisscholen en een evaluatie daarvan is het lespakket in januari 2017 voor het eerst gepresenteerd op de Nationale Onderwijsbeurs in de Jaarbeurs te Utrecht. De waardering voor het lespakket bleek groot en de beurs leverde nuttige feedback en contacten op met vakmensen uit het onderwijsveld.

In de zomer van 2017 is gestart met de spin-off pilot Gastles in de klas: gastsprekers met een beroep rondom de dood als aanvulling op de lesstof van Doodgewoon in de klas. De meerwaarde van een gastspreker is dat hij of zij een authentieke praktijk in de klas brengt. Ook kunnen leerlingen vragen stellen over doodgaan en afscheid nemen, die voor een docent soms lastig te beantwoorden zijn. De eerste oproep voor gastsprekers leverde 25+ aanmeldingen op uit het hele land. In oktober

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

2017 werd in het museum een workshop gehouden met 16 gastsprekers. Eind 2018 wordt de gastspreker-pilot geëvalueerd.

In november 2017 zijn de eerste marketingactiviteiten ingezet voor Doodgewoon in de klas, gericht op leerkrachten. De marketingcampagne zal in 2018 worden uitgebreid.

Cultuureducatie in het museum

Het blijft moeilijk om scholieren naar het museum te trekken. In 2017 bezochten 174 scholieren het museum in groepsverband (in plaats van de verwachte 525). Zij kwamen zonder uitzondering van het ROC. Helaas kwamen er geen klassen uit het primair onderwijs naar Tot Zover. Hierbij moet worden aangetekend dat de website Doodgewoonindeklas.nl later gereed kwam en pas begin 2018 publicitair wordt gelanceerd. We verwachten dat dit ook meer schoolklassen naar het museum zal trekken. Ook het pilotproject met gastlessen in de klas is hierdoor later gestart. De eerste gastlessen vinden plaats begin 2018. Kortom, we verwachten dus een later resultaat op onze educatieve inspanningen.

Funeraire Academie

In mei 2017 organiseerde Museum Tot Zover in samenwerking met Museum Romeinse Katakomben in Valkenburg een special event: een Funeraire Academie duo-lezing en rondleiding. Thematiek was het fenomeen Romeinse katakomben in het algemeen en de historische Valkenburgse reconstructie in het bijzonder. In september organiseerde de Funeraire Academie samen met DELA het jubileumcongres *Zin in Uitvaart!? Betekenisvol vormgeven aan het laatste afscheid*. Deze inspirerende bijeenkomst vond plaats in de Paterskerk in Eindhoven. Een middag lang bogen deskundigen uit wetenschap en praktijk zich over de kennis en kunde die nodig is bij de uitvaart van nu. Sprekers waren o.a. schrijver Bas Heijne, dichter Tjitske Jansen en professor Paul Post. Het event werd bezocht door 400 bezoekers en was – evenals de katakomben-bijeenkomst – uitverkocht. Online zijn op de landingspagina van Funeraire Academie (onderdeel van het nieuwe e-platform) uitgebreide dagverslagen in woord en beeld na te lezen.

Reactie:

“Het was een heerlijke dag. Een boeiend, prikkelend en vlot congres. Complimenten aan alle sprekers en m.n. ook de dagvoorzitter. Ik ga geïnspireerd verder als ritueelbegeleider met aandacht, ruimte en tact...”

Karin Kuipers, mail 29.09.2017

Vakbibliotheek

Onze vakbibliotheek is met ca. 2000 banden een waardevol instrument voor onderzoek en kennisoverdracht en vormt een basis voor het museale kenniscentrum voor Nederlands uitvaartcultuur. In 2017 is de schenking van verzamelaar Gilbert de Vries aan de collectie toegevoegd. Door de bibliotheekvrijwilligers is een start gemaakt met de ontsluiting en Adlib-invoer van brochures en grijze literatuur (zoals jaarverslagen van uitvaartorganisaties en historische scripties). In toenemende mate weten studenten, wetenschappers en (onderzoeks-)journalisten de bibliotheek te vinden. Ze krijgen – op afspraak – effectieve begeleiding en hulp bij literatuuronderzoek.

Museumregistratie en Collectie (verwerving, behoud en beheer)

In juni 2017 kwam het bericht dat de opname in het Museumregister definitief was, een belangrijk moment in de geschiedenis van het museum. Het is niet gelukt een aanvraag in te dienen voor enkele aanpassingen aan de vaste presentatie. Er is gewerkt aan ideeën en een plan, maar het indienen van een aanvraag bij de cultuurfondsen is verschoven naar 2018.

Ondanks het geringe aankoopbudget werden verschillende werken verworven. Het gaat om enkele sieraden en diverse oude foto's, waaronder een daguerreotype uit 1856-1860. De Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau schonk 29 prenten met als onderwerp uitvaarten en grafmonumenten van de familie Oranje-Nassau.

De collectieploeg werkt het hele jaar aan registratie en opslag. Overigens is de collectie eigendom van de Stichting Funerair Erfgoed, dat zijn collectie in langdurig bruikleen heeft gegeven

aan de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum. Dit is een veiligheidsconstructie, een garantie om te zorgen dat de collectie bij elkaar blijft.

Personeel

Het personeel bestond in 2017 uit de directeur (0,8 fte), een conservator presentaties (0,4 fte; tot 1 juli 2017), een medewerker Kenniscentrum & Educatie (0,8 fte), een medewerker Marketing en Communicatie (0,5 fte; vanaf 15 februari) en een hoofd interne zaken (0,4 fte). Ook was er gedurende 2017 een zondagsuppoost (0,2 fte). Het is de verwachting dat deze formatie voor het komende jaar gelijk zal blijven. Indien het Vaillantfonds onze aanvraag t.b.v. het kenniscentrum honoreert is zelfs een bescheiden uitbreiding mogelijk. Er waren gemiddeld tien vrijwilligers op kantoor, naast de drie vrijwillige suppoosten. Tevens hebben we ook nog vier vrijwillige gidsen.

Het museum draagt ook zorg voor de werving, roostering en begeleiding van de vrijwilligers voor café Roosenburgh. In 2017 ging het gemiddeld om 30 vrijwilligers. In principe werkt elke vrijwilliger minimaal 1 dagdeel per week. Het café is zeven dagen per week geopend van 10-17 uur. Het rooster is ingedeeld in ochtend- en middagdiensten. In samenwerking met de bedrijfsleider van Café Roosenburgh, neemt het Hoofd Interne Zaken de nieuwe vrijwilligers aan en zorgt zij ervoor dat de vrijwilligers worden ingewerkt. Voor het aannemen van de nieuwe vrijwilliger hanteren wij een aantal randvoorwaarden. De vrijwilliger moet 18 jaar of ouder zijn, goed Nederlands spreken, minstens een dagdeel in de week beschikbaar zijn en bovenal vriendelijk, gastvrij en servicegericht zijn. Horecaervaring is geen strikte eis. Naast de werkzaamheden van de vrijwilliger voor café Roosenburgh, verkoopt deze ook kaartjes voor museumbezoek en artikelen uit de winkel. Tevens helpen de vrijwilligers vaak mee tijdens openingen van nieuwe tentoonstellingen of special events, zoals de Museumnacht.

De vrijwilligers krijgen een reiskostenvergoeding en korting op onze winkelartikelen. Ze worden uitgenodigd voor openingen en events. Tevens organiseren we drie vrijwilligersbijeenkomsten (vergadering + diner) per jaar. En aan het einde van het jaar gaan we samen op pad.

Voor zowel Museum Tot Zover als café Roosenburgh is de poule aan vrijwilligers erg divers. Het gaat om mensen die met pensioen, ziek of afgekeurd zijn, mensen die fulltime werken, studeren of een baan in de uitvaartbranche ambiëren of om mensen die bezig zijn met re-integreren in de arbeidsmarkt. We merken dat de doorloop van mensen continu is. De vrijwilligers vinden weer een baan of zijn klaar met re-integreren en gaan weer de arbeidsmarkt op. De gepensioneerden of afgekeurden blijven vaak langere periodes en hierdoor ontstaat er een mooie balans.

Financieel beleid en financiële resultaten

In 2017 was er een positief resultaat van € 62.964. Dit komt hoofdzakelijk doordat wij in 2016 een te grote dotatie gedaan hebben aan het bestemmingsfonds. Gezien het zeer beperkte eigen vermogen ultimo 2016, wordt het positieve resultaat toegevoegd aan het eigen vermogen en geeft deze toevoeging meer financiële stabiliteit voor de stichting. De solvabiliteit (eigen vermogen / balanstotaal) en liquiditeit zijn groot als percentage maar beperkt qua bedrag (circa € 100.000).

Belangrijkste risico's en onzekerheden

De Stichting werd in 2017 voor 46% gefinancierd door vijf grote bedrijven en voor 10% door zeven kleine bedrijven. De financiering komt nu voor 33% van de Gemeente Amsterdam, welke conform het kunstenplan dit jaarlijks zal bijdragen in de periode van 2017-2020. Het eigen-inkomstenpercentage zit daarmee op 67%, ruim boven de, door de Gemeente Amsterdam en AFK vastgestelde, norm van 25%. Het risico is daarmee meer gespreid, conform de verwachting.

Het lukte in 2017 niet een nieuwe sponsor te vinden, al zijn er wel gesprekken gevoerd. De bijdrage van het Vaillantfonds inzake het Kenniscentrum Tot Zover is geëindigd en een nieuwe aanvraag is in voorbereiding.

Het wegvallen van bedrijven die ons steunen is een risico, dat deels ondervangen wordt doordat er een continuïteitsreserve van € 30.000 is opgebouwd. Als er grote bedragen wegvallen, zal er moeten worden bezuinigd op personeel. De vaste personeelskosten bedragen in 2017 circa 57% van de uitgaven.

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

Projecten worden meestal gerealiseerd met extern geworven middelen. Het gaat vooral om tentoonstellingen. Deze worden doorgaans gefinancierd dankzij bijdragen van bekende cultuurfondsen als Amsterdams Fonds voor de Kunst, Mondriaan Fonds, VSB-fonds, Prins Bernhard Cultuurfonds en Fonds 21. De eigen bijdrage uit het tentoonstellingsbudget of te verwachten extra publieksinkomsten is gering. Verplichtingen worden pas aangegaan als er zekerheid is over de fondswerving. Het risico wordt daarmee zoveel mogelijk verkleind.

De financiële administratie wordt verzorgd door de Facultatieve Groep. Elk kwartaal vergadert het bestuur en vormen de financiën een vast agendapunt. Maandelijks maakt de directeur een raming en een liquiditeitsprognose op basis van de cijfers die door de administratie worden aangeleverd. Raming en prognose worden gecontroleerd door de penningmeester. De jaarlijkse jaarrekeningcontrole is uitgevoerd door CROP registeraccountants.

Governance

Nederlands Uitvaart Museum Tot Zover, ofwel Museum Tot Zover, wordt gebruikt als publieksnaam voor de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum. De stichting is een Culturele ANBI en onderschrijft de Ethische Code voor Musea. De Stichting is een geregistreerd museum en is lid van de Museumvereniging en het Overleg Amsterdamse Musea. Museum Tot Zover past de Governance Code Cultuur toe. Museum Tot Zover neemt geen deel aan de Museum CAO, maar de salarissen worden wel op vergelijkbare functies uit de museumwereld gebaseerd. De statuten zijn in 2017 gewijzigd zodat deze voldoen aan de Governance Code Cultuur. In de nieuwe statuten is een nieuwe doelstelling opgenomen, die beter past bij het huidige museum: 'De stichting heeft ten doel mensen aan te zetten tot reflectie op dood, sterfelijkheid en rouw, en mensen te informeren over geschiedenis, heden en toekomst van uitvaartculturen, en dit zowel binnen als buiten het geëxploiteerde museum.'

Bestuur en raad van advies

Lidmaatschap van Bestuur en Raad van Advies is onbezoldigd. De heren Edzo Doeve en Alof Wiechmann, alsmede mevrouw Anja Vink werden herbenoemd als lid van het bestuur. Mevrouw Linda Damhuis trad af. De heer Dirk-Jan Francissen, de nieuwe directeur van begraafplaats De Nieuwe Ooster, trad toe tot de Raad van Advies. Met de nieuwe statuten werden de zittingstermijnen van Bestuur en Raad van Advies veranderd. Met ingang van 2017 gelden voor nieuwe leden maximaal drie termijnen van drie jaar. Nadat in de zomer de nieuwe statuten waren vastgesteld werd gezocht naar versterking van het bestuur vanuit de culturele hoek. Er is gesproken met een oud-museumdirecteur die uiteindelijk heeft besloten het niet te doen. In 2017 kon daarom nog geen nieuwe bestuurder worden aangemeld. De verwachting is dat er in 2018 in elk geval een nieuw bestuurslid kan worden toegevoegd. Bij de werving wordt gekeken naar de samenstelling van de Nederlandse bevolking, want het huidige bestuur is wat dat betreft op dit moment te eenzijdig.

Functies en nevenfuncties bestuursleden en directeur per 31-12-2017

<i>Naam en functie museum</i>	<i>Hoofdfunctie</i>	<i>Nevenfuncties</i>
Voorzitter bestuur: Dhr. E. (Edzo) Doeve	Voorzitter Bestuur en algemeen directeur van Coöperatie DELA	<ul style="list-style-type: none">• Bestuurslid St. Eindhoven Marketing• Bestuurslid St. Stabat Mater• Voorzitter St. Promotoren Van Abbe Museum• Lid stuurgroep Funeraire Academie
Penningmeester bestuur: Dhr. N.W. (Klaas) de Boer	Directeur Financiën en Informatiemanagement van Yarden	<ul style="list-style-type: none">• Kerngroep lid en docent management control Nyenrode• Lid RvC bij Wildlands• Lid RvC en voorzitter auditcommissie bij Eno Zorgverzekeringen

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

		<ul style="list-style-type: none"> • Lid RvC bij SBOH
Secretaris bestuur: Dhr. A.J.A. Wiechmann	Toezichthouder	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter RvC National Academic (Promovendum) • Voorzitter RvC Eminent Wonen & Zorg • Lid Commissie van Toezicht Penitentiaire Inrichtingen Vught • Voorzitter RvA Een & Al Natuurbegraven • Voorzitter RvC Veherex • Lid stuurgroep Funeraire Academie • Voorzitter Bestuur VvE "De Pettelaer" (Den Bosch)
Lid bestuur: Mevr. L.E. (Linda) Damhuis (t/m 26-9)	<ul style="list-style-type: none"> • DGA + Operationeel en marketing Directeur van Bogra Uitvaartkistenfabriek BV • DGA van Rocca Holding BV • DGA + directeur Marketing van Rouwservice Nederland BV 	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter Bestuur van St. Cultureel Historisch Centrum De Dromedaris • Lid RvC van Univé Regio+ U.A.
Lid bestuur: Mevr. A. (Anja) Vink	Directeur R.K. Begraafplaats Buitenveldert	<ul style="list-style-type: none"> • Secretaris Bestuur Landelijke Organisatie Begraafplaatsen • Redactielid brancheblad 'De Begraafplaats' • Bestuurslid Heilige Land Stichting/museum Orientalis • Bestuurslid St. Klachteninstituut Uitvaartwezen
Directeur: Dhr. G. (Guus) Sluiter	Directeur van de St. Nederlands Uitvaartmuseum	<ul style="list-style-type: none"> • Penningmeester St. Samenwerkende Amsterdamse Musea • Lid stuurgroep Funeraire Academie • Bestuurslid Salon de Museologie, Amsterdam • Lid RvA Museum für Sepulkralkultur, Kassel • Voorzitter VvE Oostpoort 3, Amsterdam

Verwachte gang van zaken

De tentoonstelling *Hier Besta Ik – In eenzaamheid gestorven* werd verlengd t/m 11 maart 2018. Vanaf 18 februari werden werken van studenten van de Willem de Kooning Academie toegevoegd aan de expositie. Van 25 maart t/m 23 september 2018 is in de gang *Tien Jaar Tot Zover* te zien, een presentatie over tien jaar verzamelen door het museum. Tegelijkertijd laten we in de Tuinzaal de affiches zien van de tentoonstellingen die het museum heeft georganiseerd in deze periode. In de Grote Zaal tonen we van 20 maart t/m 13 mei de installatie *As You Know Him* van Norita Pinas. Hierna volgt in de Grote Zaal *Best Of Class 2 – Fotoacademie Amsterdam* (t/m 23 september). De volgende expositie is *De Laatste Aai* over huisdieren en de dood. Dit wordt een groot project, met een uitgebreid randprogramma, dat te zien is in Grote Zaal, gang en oudbouw en zal openen op vierdag, 4 oktober.

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

In 2018 wordt subsidie aangevraagd voor enkele aanpassingen in het museum. De tijdelijke wand en de losse vitrines worden vervangen door een vitrinewand en ook is het de wens van het museum om de loze ruimte onder de trap naar het kantoor te veranderen in een veilige vitrine voor kwetsbare herinneringswerken van haar en papier. Bij het Dr. C.J. Vaillantfonds is een structurele subsidie aangevraagd t.b.v. educatie en verdere ontwikkeling van het kenniscentrum.

In 2018 wordt het bestuur aangevuld met een of twee leden van buiten de uitvaartsector. Het museum hoopt een vrijwilliger te vinden die kan fungeren hoofd van de collectieploeg. Qua marketing zullen we bezig gaan met de teksten en verwijzingen in en op het museumgebouw en de eigen buurt krijgt extra aandacht.

Namens het bestuur:

Origineel getekend door:

Voorzitter
de heer E. Doeve

Secretaris
de heer drs. A.J.A. Wiechmann

Penningmeester
De heer N.W. de Boer

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

3. BALANS PER 31 DECEMBER 2017 NA VERWERKING RESULTAAT

	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Materiële vaste activa				
Museum collectie	P.M.		P.M.	
Museum vaste presentatie	362		362	
Bibliotheek	305		305	
Meubilair en inventaris	5.632		6.662	
Audiovisuele apparatuur	1.820		0	
		8.119		7.329
Vorraad		6.271		9.054
Vorderingen				
Overige vorderingen		4.437		9.241
Liquide middelen		111.364		118.190
		130.191		143.814
PASSIVA				
Eigen vermogen		101.915		38.951
Kortlopende schulden				
Belastingen en sociale premies	6.108		4.677	
Crediteuren	11.657		20.465	
Nog te besteden bedragen tentoonstellingen	0		69.246	
Overige schulden	10.511		10.475	
		28.276		104.863
		130.191		143.814

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

4. STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2017

	2017	Begroting 2017	2016
	€	€	€
Opbrengsten			
Donaties	178.733	191.000	176.350
Entreegelden	14.579	15.300	13.729
Tentoonstellingen	47.275	0	142.752
Verkoop catalogi, boeken e.d.	3.917	5.405	3.489
Subsidies	114.487	113.500	0
	358.991	325.205	336.320
Inkoopwaarde van verkopen	4.793	1.950	854
Brutowinst	354.198	323.255	335.466
Bedrijfslasten			
Salaris	165.645	152.903	101.237
Afschrijvingen	1.121	800	549
Bestuur	322	1.500	675
Huisvesting	37.585	49.100	42.630
Vaste presentatie	2.490	4.000	728
Tentoonstellingen	21.144	14.800	110.642
Fondsenwerving	1.030	1.000	3.756
Overige bedrijfslasten	61.898	99.037	87.184
	291.235	323.140	347.401
Resultaat	62.963	115	(11.935)
Financiële baten en lasten			
Rente	1	20	2
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	62.964	135	(11.933)
Resultaatsbestemming			
Toevoegen/(onttrekken) aan algemene reserve	62.964	135	(11.933)
	62.964	135	(11.933)

5. TOELICHTING

5.1 Algemeen

Waarderingsgrondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met RJ 640. De activa en passiva, waarvan de waardering niet specifiek in deze toelichting is vermeld, zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Het Museum is op 20 december 2007 geopend en heeft als statutaire zetel en vestigingsplaats Amsterdam. De Stichting heeft ten doel mensen aan te zetten tot reflectie op dood, sterfelijkheid en rouw, en mensen te informeren over geschiedenis, heden en toekomst van uitvaartculturen, en dit zowel binnen als buiten het geëxploiteerde museum.

Foutenherstel

In de jaarrekening 2015 en 2016 zijn resultaten ten gunste van het bestemmingsfonds gebracht. Deze resultaten hadden betrekking op de bijdrage voor tentoonstellingen, die volgens het "matching" beginsel moeten worden verantwoord gelijk aan de kosten die worden gemaakt. Hiertoe is in de jaarrekening 2017 een foutenherstel doorgevoerd. Het positieve resultaat uit boekjaar 2015 ad € 39.094 is in de vergelijkende cijfers 2016 direct in het eigen vermogen gecorrigeerd. Het positieve resultaat uit boekjaar 2016 ad € 30.152 is in de vergelijkende cijfers 2016 gecorrigeerd op de opbrengsten tentoonstellingen, waardoor het resultaat afnam van € 18.219 positief naar € 11.933 negatief. Het eigen vermogen na resultaatbepaling per 31 december 2016 is door dit foutenherstel € 38.951 tegenover de gerapporteerde € 89.978.

Materiële vaste activa

De waardering van de museumcollectie is op basis van reële waarde. Deze reële waarde is bepaald op P.M.

De Museum vaste presentatie en Bibliotheek worden gewaardeerd tegen historische kostprijs en hierop wordt niet afgeschreven.

De overige materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs of vervaardigingprijs verminderd met per categorie vastgestelde, lineair bepaalde afschrijvingen. De afschrijvingstermijn voor meubilair en inventaris bedraagt 7 jaar en voor de audiovisuele apparatuur 5 jaar.

Op de museumcollectie wordt niet afgeschreven.

Overige vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien niet nader toegelicht staan deze ter vrije beschikking.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Daar waar geen sprake is van (dis)agio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde.

Resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en verrichte diensten enerzijds, en anderzijds de kosten en andere lasten van het jaar, gewaardeerd tegen historische kostprijzen.

6. OVERIGE GEGEVENS

6.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Op de volgende pagina is de controleverklaring van CROP registeraccountants opgenomen.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de directeur en het bestuur van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum te Amsterdam

Ons oordeel

De in het publicatieverslag opgenomen verkorte jaarrekening 2017 (hierna: de samengevatte jaarrekening) van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum te Amsterdam is ontleend aan de gecontroleerde jaarrekening 2017 van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum.

Naar ons oordeel is de bijgesloten samengevatte jaarrekening in alle van materieel zijnde aspecten consistent met de gecontroleerde jaarrekening 2017 van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum.

De samengevatte jaarrekening bestaat uit:

1. de verkorte balans per 31 december 2017
2. de verkorte staat van baten en lasten over 2017; en;
3. de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Samengevatte jaarrekening

De samengevatte jaarrekening bevat niet alle toelichtingen die zijn vereist op basis van Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 Organisaties-zonder-winststreven. Het kennismaken van de samengevatte jaarrekening en onze verklaring daarbij kan derhalve niet in de plaats treden van het kennismaken van de gecontroleerde jaarrekening van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum en onze controleverklaring daarbij. De samengevatte jaarrekening en de gecontroleerde jaarrekening bevatten geen weergave van gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden sinds de datum van onze controleverklaring van 26 maart 2018.

De gecontroleerde jaarrekening en onze controleverklaring daarbij

Wij hebben een goedkeurend oordeel verstrekt bij de gecontroleerde jaarrekening 2017 van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum in onze controleverklaring van 26 maart 2018.

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de samengevatte jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de samengevatte jaarrekening op basis van de grondslagen zoals beschreven in de gecontroleerde jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel of de samengevatte jaarrekening in alle van materieel belang zijnde aspecten consistent is met de gecontroleerde jaarrekening op basis van onze werkzaamheden, uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 810 'Opdrachten om te rapporteren betreffende samengevatte financiële overzichten'.

Nieuwegein, 25 juni 2018

CROP registeraccountants

Origineel getekend door:

ir. A.K.A. Aartsen RA

7. BIJLAGE

7.1 Prestatieverantwoording 2017

Presenterende activiteiten

voorstellingen/ (film)vertoningen/ tentoonstellingen/lezingen	aantal activiteiten 2017 - begroot	aantal activiteiten 2017 - gerealiseerd	aantal bezoeken 2017 - begroot	aantal bezoeken 2017 - gerealiseerd
eigen programmering	14	19	4.155	4.504
ingehuurde programmering	0		0	
internationale (co)programmering	0		0	
commerciële verhuur	0		0	
buurtgerichte activiteiten	1	1	200	15
totaal programmering	15		4.355	4.519
totaal Amsterdam	15		4.355	4.519
digitale activiteiten	2	2	45.000	48.703
Cultuureducatie				
Schoolgebonden activiteiten				
binnen Amsterdam				
PO	6	0	150	0
VMBO	0	0	0	0
VO/ROC	25	11	375	174
S(V))	0	0	0	0
totaal	31	11	525	174
Schoolgebonden activiteiten				
buiten Amsterdam				
PO	0	0	0	0
VMBO	0	0	0	0
VO	0	0	0	0
S(V))	0	0	0	0
totaal	0	0	0	0
Niet-schoolgebonden activiteiten				
binnen Amsterdam				
PO	0	0	0	0
VMBO	0	0	0	0
VO	0	0	0	0
S(V))	0	0	0	0
totaal	0	0	0	0
Niet-schoolgebonden activiteiten				
buiten Amsterdam				
PO	0	0	0	0
VMBO	0	0	0	0
VO	0	0	0	0
S(V))	0	0	0	0
totaal	0	0	0	0
totaal Amsterdam	31	11	525	174
totaal buiten Amsterdam	0	0	0	0
digitale activiteiten	2	2	45.000	48.703